

3
(44)

2010

LATVIJAS TAUTSAIMNIECĪBA:

MAKROEKONOMISKĀS APSKATS

Ekonomikas attīstības pamatrādītāji

Ekonomiskā politika

Makroekonomiskā attīstība

Iekšzemes kopprodukts

Nozaru attīstība

Apstrādes rūpniecība

Investīcijas

Ārējā tirdzniecība

Maksājumu bilance

Cenas

Monetārie rādītāji

Valsts konsolidētais kopbudžets

Iedzīvotāju ienākumi

Nodarbinātība un bezdarbs

Baltijas valstis

Latvija: 2010

Teritorija, tūkst. km ²	64,6
Iedzīvotāju skaits 01.10.2010. (tūkst.)	2 235
tai skaitā:	
pilsētās	1 513
no tiem galvaspilsētā Rīgā	701
laukos	722

Nacionālā valūta: lats (LVL)

Ekonomikas attīstības pamatrādītāji

	2007	2008	2009	2010p	2011p
<i>izmaiņas pret iepriekšējo gadu, procentos</i>					
Iekšzemes kopprodukts	10,0	-4,2	-18,0	0,0	3,5
Patēriņa cenas	10,1	15,4	3,5	-1,2	2,0
<i>procentos pret iekšzemes kopproduktu</i>					
Vispārējā valdības sektora deficitis vai pārpalikums	-0,3	-4,1	-10,2	-8,5	-6,0
Vispārējais valdības parāds	9,0	19,7	36,7	55,1	59,1
Eksporta-importa saldo	-20,0	-13,6	-1,5	-0,5	-0,5
Bezdarba līmenis <i>(darba meklētāju īpatsvars, % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, 15-74 gadi)</i>	6,0	7,5	16,9	18,5	16,5

	2008				2009				2010	
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>izmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu, procentos</i>										
Iekšzemes kopprodukts	0,8	-1,5	-4,7	-10,1	-17,8	-18,1	-19,1	-16,8	-6,0	-2,1
Patēriņa cenas	16,4	17,7	15,8	12,0	9,2	4,7	1,6	-1,1	-3,8	-2,1
<i>procentos pret iekšzemes kopproduktu</i>										
Vispārējā valdības sektora deficitis vai pārpalikums	0,9	0,5	-3,0	-14,7	-7,4	-11,9	-6,2	-15,3	-12,5	-0,8
Eksporta-importa saldo	-15,4	-13,3	-13,6	-12,5	-4,5	-0,6	-1,7	1,0	-0,2	0,6
Bezdarba līmenis <i>(darba meklētāju īpatsvars, % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, 15-74 gadi)</i>	6,5	6,3	7,2	9,9	13,9	16,7	18,4	19,7	20,4	19,4

p – Ekonomikas ministrijas prognoze

Ekonomiskā politika

Valdība konsekventi turpina *Latvijas ekonomikas stabilizācijas programmas* īstenošanu, ko Saeima pieņēma 2008. gada 12. decembrī un atjaunoja 2009. gada 16. jūnijā. Programmas īstenošanai ir palīdzējusi novērst valsts maksātnespēju un ved valsti ārā no krizes. Valdībai ir izdevies stabilizēt valsts finanšu sistēmu. Ir uzsāktas vairākas būtiskas reformas – tiek uzlabota valsts pārvaldes efektivitāte, reformētas izglītības un veselības sistēmas. Programma paredz saglabāt lata stabilitāti, pakāpeniski mazināt budžeta deficitu (2011. gadā – 6% no IKP, 2012. gadā – 3% no IKP) un izpildīt citus priekšnoteikumus Latvijas iekļaušanai eiro zonā 2014. gadā.

Viens no galvenajiem valdības uzdevumiem fiskalajā jomā ir pret-cikliskas un ilgtspējīgas fiskalās politikas ietvara izveide. Lai to panāktu, Saeimā tiks virzīts *Fiskalās disciplinas likums*, paredzot sabalansētu budžetu un budžeta pārpaliķumu ekonomiskās izaugsmes laikā, kā arī izmantojot mērenu budžeta deficitu kā ekonomikas stimulācijas līdzekli stagnācijas vai recessijas laikā.

Nodokļu jomā, lai veicinātu ekonomikas attīstību, valdība plāno saglabāt relatīvi zemu nodokļu slogu, ap 1/3 no IKP, pakāpeniski pārnest nodokļu slogu no darbaspēka uz patēriņu un īpašumu.

Valdības galvenās prioritātes ekonomiskās politikas jomā ir valsts konkurētspējas stiprināšana, ekonomikas sildīšana un pārstrukturizēšana, atbalsts eksporta aktivitātēm, mikrouzņēmumu attīstīšanai un enerģētiskās neatkarības veicināšanai.

Jāatzīmē, ka 2009. gadā un līdz 2010. gada beigām Ekonomikas ministrija valsts atbalsta instrumentu veida būs nodrošinājusi 350 milj. latu (kopā ar pie-saistītajām privātajām investīcijām 670 milj. latu) no-nākšanu Latvijas ekonomikai. Šis ir lielākais valsts nodrošinātās atbalsts uzņēmēdarbībai 20 gadu laikā. Piemēram, 2008. gadā šādā veidā Ekonomikas

ministrija nodrošināja tikai 20 milj. latu.

Mikrouzņēmumu atbalstam valdība ir noteikusi veicamos pasākumus, lai izveidotu mikrouzņēmumu darbībai veicinošu vidi, izglītotu uzņēmējus, kā arī veiktu citus pasākumus, lai bez darba palikušos iedzī-votājus mudinātu uzsākt komercedarbību, tādējādi mazinot bezdarba līmeni. Tagad ir iespējams dibināt uzņēmumu, sākotnēji ieguldot pamatkapitālā tikai vienu latu. Būtiski ir samazināti arī citi maksājumi, dibinot jaunu uzņēmumu. Dota iespēja vienkāršot mikrouzņēmumu grāmatvedības kārtosanu. Individuāla darba veicējiem, ieviešot patentmaksas, dota iespēja strādāt bez jebkādiem birokrātiskiem šķēršļiem.

Piesaistot ES struktūrfondu finansējumu, ir uzsāktas vai tiek turpinātas vairākas valsts atbalsta programmas, tādas kā *Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde un ieviešana ražošanā*, *Tehnoloģijas pārneses kontaktpunktu atbalsts*, *Biznesa inkubatoru atbalsts*, kurās ir vērsta uz zināšanu ietilpīgas ekonomikas veicināšanu, tas ir, zināšanu un tehnoloģiju pārneses veicināšanu ražošanā, lai nodrošinātu augstākas pievienoties vērtības produkcijas ražošanu un jaunu inovatīvu uzņēmumu veidošanos.

Enerģētikas jomā nozīmīgais darbs - turpināt iesākto attīstības projektu īstenošanu, kas vērtī uz Latvijas enerģētiskās neatkarības un enerģijasapgādes drošības veicināšanu un Baltijas valstu enerģijas tirgu integrāciju kopējā ES tirgū.

Vienlaikus valdība īsteno virknī pasākumus administratīvo šķēršļu novēršanai nodokļu politikas un administrešanas, maksātnespējas procesa, nekustamā īpašuma reģistrācijas, tūrisma, būvniecības u.c. jomās.

Pasaules Banksas *Doing Business 2010* indeksā Latvija ienem 27. vietu starp 183 aplūkotajām valstīm, pakāpjoties par divām vietām kopējā novērtējumā salīdzinājumā pret iepriekšējo gadu.

Makroekonomiskā attīstība

Pēc vairāku gadu straujās ekonomiskās izaugsmes, kad IKP pieauga tempi 2005.-2007. gados bija gandrīz 11% vidēji ik gadu, Latvijas ekonomikā 2008. gadā globālā finanšu krīzes rezultātā iestājas recessija. 2008. un 2009. gadā kopumā IKP saruka par 21,4%. Ekonomikas reālam sektoram viskrītiskākais bija 2009. gada 1. pusgads, kad strauji mazinājās ekonomiskās aktivitātes, pieauga bezdarbs. 2009. gada otrajā pusē turpinājās ekonomiskā lejupslīde, bet jau daudz lēnākos tempos nekā iepriekšējos ceturkšņos, savukārt eksportā un rūpniecības izlaidē jau bija vērojams neliels pieaugums.

Kopš 2010. gada sākuma ekonomiskā lejupslīde Latvijā ir apturēta un ir atsākusies izaugsme. 2010. gada trīs ceturkšņos IKP apjomī ir pieaugaši. Ekonomiskās situācijas uzlabošanos nosaka eksporta apjomu pieaugums un tirgojamo nozaru izaugsme, kas lauj daļēji kompensēt pagādām vēl vājo iekšzemes pieprasījumu un uz iekšējo tirgu orientēto pakalpojumu nozaru attīstību. Eksporta iespēju paplašināšanos nosaka ne tikai situācijas uzlabošanās ārvalstu tirgos un pieprasījuma pieaugums, bet arī Latvijas ražotāju konkurencēspējas palielināšanā. Jau 2009. gada otrajā pusē bija vērojams būtisks eksporta apjomu palielinājums un pozitīvās tendences turpinās arī 2010. gadā. Šī gada 1. pusgadā, salīdzinot ar 2009. gada atbilstošo periodu, preču un pakalpojumu eksporta apjomu salīdzināmās cenās ir pieaugaši par 5,4%. Eksports būs galvenais ekonomikas atlabšanas avots arī turpmākajos gados.

Lai gan 2010. gada 1. pusgadā iekšzemes pieprasījums ir stabilizējies, tomēr tuvākajos gados vēl netiek prognozēts tā ievērojams pieaugums. To

ierobežos mājsaimniecību augstās parādsaisības un privatā sektora zemais investīciju līmenis, kā arī sabiedriskā pieprasījuma samazinājums nepieciešamās budžeta konsolidācijas rezultātā.

Arī darba tirgu iežīmējas pozitīvās tendences. Palielinoties ekonomiskajām aktivitātēm, 2010. gada 2. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, ir palielinājies gan nodarbināto, gan ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita. Kopš 2010. gada marta pakāpeniski mazinās arī reģistrētā bezdarba līmenis, kas oktobra beigās bija 14,3%. Reģistrēti bija 162,5 tūkstoši darba meklētāju, kas ir par gandrīz 32 tūkstošiem mazāk nekā 2010. gada martā.

Ekonomiskās krīzes ietekmē patēriņa cenas pakāpeniski mazinājās, bet kopš 2009. gada beigām tās atsāka pakāpeniski pieaugt. Privātās patēriņš vairs nesamazinās un tas vairs nav faktors, kas varētu noteikt kopējā cenu līmeņa mazināšanos. Pie tam aizvien būtiskāk kopējā cenu līmeni ietekmē arī ārējie faktori. 2010. gada oktobrī cenas par 1% pārsniedz 2009. gada oktobra cenu līmeni. Atlikušajos gada mēnešos netiek prognozētas izteiktas cenu svārstības un inflācijas līmenis būs tuvs sezonai raksturīgām izmaiņām – 2010. gada beigās cenu kopīgais pieaugums būs ap 1,8 procentiem.

Lai gan kopš 2010. gada sākuma IKP ik ceturksni pakāpeniski pieaug, tomēr tā gada kopapjomis vēl nepārsniegs 2009. gada līmeni, jo izaugsme atsākās no loti zema punkta. Taču 2011. gada kopējā izaugsme salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu jau būs pozitīva un IKP apjoms var pārsniegt 2010. gada līmeni par 3,5 procentiem.

Iekšzemes kopprodukts

Ekonomināk zemākais punkts tika sasniegts 2009. gada 4. ceturksnī. Trīs ceturkšņu laikā IKP ir palielinājies par 3% (pēc sezonāli izlīdzinātiem datiem) un 2010. gada 3. ceturksnī par 2,7% pārsniedza iepriekšējā gada attiecīgā ceturkšņa līmeni.

Ekonominiskās situācijas uzlabošanos pamatā nosaka eksporta apjomu pieaugums, kas ļauj daļēji kompensēt vēl vājo iekšzemes pieprasījumu. Gan uzlabojoties ekonomiskajai situācijai mūsu tirdzniecības partnervalstis, gan palielinoties Latvijas ražotāju konkurētspējai, eksporta apjomu pieaug (2010. gada 2. ceturksnī – par 3,5% (pēc sezonāli izlīdzinātiem datiem), salīdzinot ar iepriekšējo ceturksnī) un par 7,5% pārsniedz 2009. gada atbilstošā perioda līmeni.

2010. gada sākumā ir stabilizējies arī iekšzemes pieprasījums. Privātais patēriņš ir sācis pieaugt. Lai gan 2010. gada 2. ceturksnī tas vēl bija par 1,3% zemāks nekā pirms gada, tomēr, salīdzinot ar 2009. ga-

da beigām, privātais patēriņš ir pieaudzis par 1,4% (pēc sezonāli izlīdzinātiem datiem). Privātā patēriņa izmaiņas turpmāk lielā mērā noteiks situācija darba tirgū.

Valsts budžeta konsolidācijas pasākumu īstenošanas rezultātā 2010. gadā turpina sarukt sabiedriskais patēriņš, kas 2010. gada 2. ceturksnī bija par 11,5% zemāk līmeni nekā pirms gada. 2010. gadā samazinās arī investīcijas pamatlīdzekļos, ko galvenokārt ieteiktā banku piesardzīgā uzņēmēju kreditēšana, kā arī valsts investīciju apjomu samazinājums. 2010. gada 2. ceturksnī investīcijas bija par 35,9% mazākas nekā gadu iepriekš. Savukārt saistībā ar krājumu atjaunošanu pečkrīzes periodā, kā arī starppatēriņa preču pieprasījuma kāpumus rūpniecībā 2010. gada 2. ceturksnī importa apjomu bija par 10% lielāki nekā 2009. gada 2. ceturksnī.

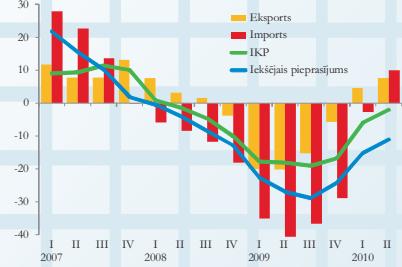
IKP dinamika pa ceturkšņiem

sezonāli izlīdzināti dati, 2006. gada 4.cet. = 100

IKP izlietojums

% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu

Nozaru attīstība

Lidz ekonomiskajai krīzei tautsaimniecības galvenais dzinējspēks bija būvniecības un pakalpojumu nozaru izaugums, kas bija daudz straujāka nekā tirgojamo nozaru attīstība. Ekonomiskās krizes laikā izlaides apjomī straujāk samazinājās uz iekšējo pieprasījumu vērstās nozarēs – tādās kā būvniecība un tirdzniecība.

Uzlabojoties situācijai pasaules ekonomikā un pašielnoties ārējam pieprasījumam, 2010. gadā tirgojamo nozaru loma tautsaimniecībā aizvien palieinās. 2010. gada 2. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, apstrādes rūpniecība ir pieaugausi par 15,3%, transporta un sakaru nozare – par 2,5%, primārās nozares – par 7,1%. Šo nozaru izaugsmē kopumā ir devusi 2,3% ieguldījumu IKP pieaugumā.

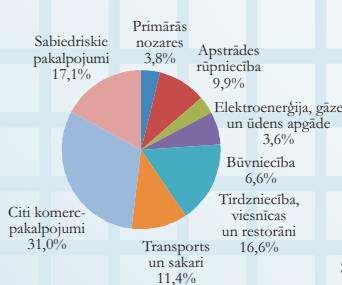
Turpretīm vairumā pakalpojumu nozaru izlaides apjomī vēl atpaliek no iepriekšējā gada 2. ceturksnī līmena. Tirdzniecības, viesnīcu un restorānu nozarē

sniecto pakalpojumu apjoms 2010. gada 2. ceturksnī vēl bija par 0,2% mazāks nekā gadu iepriekš, bet komercpakalpojumu nozarē – par 3,4% zemākā līmeni. Valdības izdevumu ierobežošana būtiski ietekmē sabiedrisko pakalpojumu nozari, kur sniegtos pakalpojumu apjoms bija par 8,8% mazāks nekā 2009. gada 2. ceturksnī. Visdzīļako kritumu krizes laikā piedzīvoja būvniecības nozare. 2010. gada 2. ceturksnī būvniecības nozare bija par 35,3% zemākā līmeni nekā 2009. gada 2. ceturksnī. Kopumā tendences pakalpojumu nozarēs un būvniecībā noteica IKP samazinājumu par 4,4% (t. sk. būvniecība – par 2,3%).

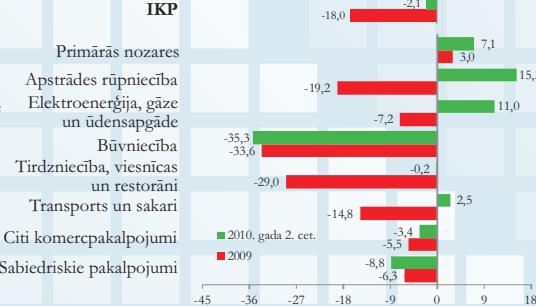
Turpinoties pozitīvām eksporta pieauguma tendencēm, tirgojamo nozaru loma izaugsmē aizvien pieauga. Stabilizējoties iekšējam pieprasījumam, izaugsmes iespējas parādīsies arī uz iekšējo tirgu orientētās nozarēs.

IKP nozaru griezumā

struktūra 2009.gadā, procentos

izmaiņas pret iepriekšējo gadu, procentos

Apstrādes rūpniecība

2009. gada ražošanas apjomi apstrādes rūpniecībā saruka par 19,2%. To noteica gan ārējā pieprasījuma straujais kritums 2009. gada sākumā, gan iekšzemes pieprasījuma sašaurināšanās. Izaugsmes atsākšanās ārējos tirgos 2009. gada otrajā pusē deva pozitīvu stimulu apstrādes rūpniecības nozares izaugsmei.

Eksportu iespēju paplašināšanās, palielinoties ārējam pieprasījumam, un konkurents pējas pieaugums ir pamats tam, ka apstrādes rūpniecībā arī 2010. gada turpinā palielināties ražošanas apjomi. 2010. gada janvāri—septembrī apstrādes rūpniecības produkcijas izlaides apjomi bija par 13,1% lielāki nekā 2009. gada atbilstošajā periodā. Kopš 2009. gada decembra ik mēnesi nozares ražošanas apjomi ir palielinājušies caurmērā par 2 procentiem.

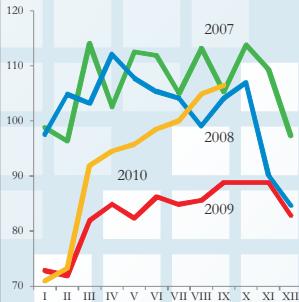
Apstrādes rūpniecības produkcijas realizācijas ieņēmumi 2010. gada deviņos mēnešos bija par 11,9% lielāki nekā iepriekšējā gada atbilstošajā periodā. Vajā iekšzemes pieprasījuma rezultātā,

produkcijas realizācija vietējā tirgū šajā laika posmā vēl ir par 0,2% zemāka nekā iepriekšējā gadā. Turpretī eksportētās produkcijas realizācija ir pieaugusi par 21,6%. Eksportētās produkcijas īpatsvars ir gandrīz 60% no kopējās nozares saražotās produkcijas realizācijas.

Tomēr apstrādes rūpniecības nozares atkopšanās pēc krīzes nav vienmērīga. Būtiski ražošanas apjomi 2010. gada deviņos mēnešos ir pieaugaši kokapstrādes, papīra ražošanas un poligrafijas, elektroķķi un optisko iekārtu, kā arī transportlīdzekļu ražošanas nozares. Pozitīvas tendences vērojamas arī metālu un metāla izstrādājumu ražošanas, kā arī mašīnbūves nozares. Tajā pašā laikā ražošanas apjomi šī gada 9 mēnešos, salīdzinot ar iepriekšējā gadā atbilstošo periodu, ir samazinājušies pārtikas rūpniecībā, kas cieši saistīta ar iekšējo patēriņu, un nemetālico mineralu ražošanā, ko ieteikmē būvniecības apjomu kritums.

Produkcionas apjoma indekss

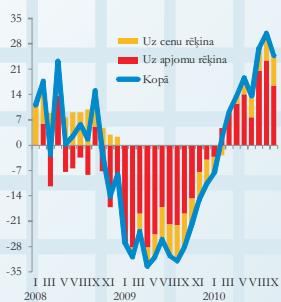
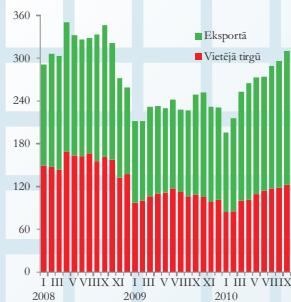
sezonāli neizglīdzīni dati, 2005. gads = 100

Produkcionas realizācija

faktiskās cenās, milj. latu

% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu

Investīcijas

Sākoties finanšu krīzei, investīcijas Latvijas tautsaimniecībā samazinājās gandrīz divas reizes (2008. gadā – par 13,6% un 2009. gadā – par 37,3%). Investīcijas negatīvi ietekmēja kredītēšanas apstākļu paslīktināšanās, vājais iekšējais un ārējais pieprasījums, kā arī zemais ražošanas jaudu noslodzes līmenis. Investīciju apjomī 2009. gadā bija pusotras reizes mazāki nekā 2008. gadā un veidoja 21,5% no IKP (2007. gadā – 33,7%). Vāja investīciju dinamika saglabājās arī 2010. gadā. Šī gada 1. pusgadā investīciju apjomī bija par 40% mazāki nekā iepriekšējā gada atbilstošajā periodā.

Globālās finanšu krīzes rezultātā ārvalstu kapitāla plūsmas, t. sk. ārvalstu tiešās investīcijas (ĀTI), Latvijas ekonomikā samazinājās. Tomēr, salīdzinot ar citām finanšu plūsmām, ĀTI plūsmas ir noturīgākas. 2010. gada jūnija beigās uzkrātās ĀTI Latvijas ekonomikā bija 5946,3 mil. latu (8460,8 mil. eiro), kas ir

par 7,6% vairāk nekā pirms gada.

2010. gada jūnija beigās uzkrātā ĀTI līmenis apstrādes rūpniecībā ir palielinājies par 12%, salīdzinot ar 2008. gada beigām, veidojot 11,4% no uzkrātām ĀTI. Tas liecina, ka ārvalstu investoru interese par ieguldījumiem Latvijas ekonomikā nav mazinājusies, kaut arī tie ir kļuvuši piesardzīgāki investīciju plānu īstenošanā.

Gandrīz 80% no uzkrātām ĀTI ir ES valstu investīcijas, trešdaļa no tām ir jauno ES dalībvalstu investīcijas. Lielākās ieguldītājvalstis ir Igaunija (15% no uzkrātām ĀTI 2010. gada jūnija beigās), Zviedrija (13%), Dānija (7%) un Vācija (6%). Krievijas uzņēmēju investīcijas Latvijas ekonomikā 2010. gada jūnija beigās veidoja 5% no uzkrātām ĀTI. Nozaru struktūrā uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju lielāks īpatsvars ir ieguldījumiem pakalpojumu nozarēs.

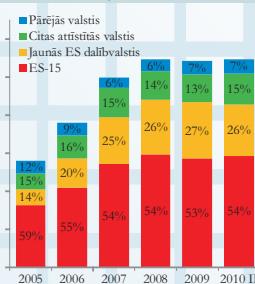
Bruto pamatkapitāla veidošana

% pret iepriekšējā gada
attiecīgo periodu

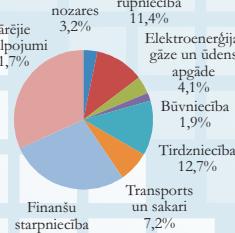
Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas

pa valstu grupām, perioda beigās
milj. latu

pa nozarēm, 2010. gada jūnija beigās

procentos

Ārējā tirdzniecība

Globalās krīzes ietekmē 2009. gada sākumā būtiski saruks eksporta apjomī. Kopš 2009. gada vidus preču eksports praktiski vairs nesamazinājās un 2010. gadā ir vērojams jau apjomu pieaugums – ik mēnesi caurmērā par 3%. 2010. gada jūnijā eksporta apjoms sasniedza pirmskrīzes līmeni, kāds tas bija 2008. gada jūnijā. Kopumā 2010. gada 9 mēnešos preču eksports par 29% pārsniedz iepriekšējā gada atbilstošā perioda līmeni (faktiskajās cenās). Turpinoties situācijas uzlabojumiem ārējos tirgos, arī turpmāk ir paredzamas pozitīvās eksporta tendences.

Labvēlīgi Latvijas preču eksportu iespaido arī eksporta cenu kāpums, kas atsākās 2009. gada beigās. Visbūtiskāk tās ir palielinājušās kīmiskās rūpniecības produkcijai (2010. gada 2. ceturksnī – par 35%, salīdzinot ar 2009. gada 2. ceturksnā cenu līmeni) un metāliem un to izstrādājumiem (par 21,4%). Vērā nevarams ir arī eksporta cenu palielinājums tādai svarīgai Latvijas preču eksporta grupai kā koksnei un tās

izstrādājumiem (par 13,7%).

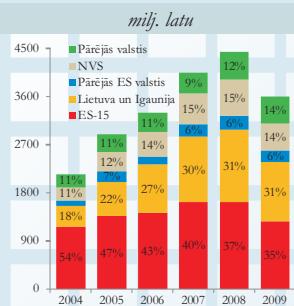
Preču eksports uz ES-15 valstīm 2010. gada deviņos mēnešos pieauga par 26%. Visbūtiskāk to ietekmēja kokmateriālu eksports. Vēl straujā šajā periodā palielinājās eksports uz NVS valstīm – par 35%, ko galvenokārt veicināja lauksaimniecības un pārtikas produktu, kā arī kīmiskās produkcijas eksporta apjomu palielinājums.

Eksporta pieaugums uz Lietuvu 2010. gada janvāri-septembrī bija salīdzinoši mērenāks – par 19%. Lielāko ieguldījumu šim pieaugumam deva minerālo produktu eksporta palielinājums, bet negatīvi to ietekmēja vieglās rūpniecības preču eksporta sarukums. Eksports uz Igauniju pieauga par 26% un lielāko ieguldījumu šajā pieaugumā deva mehānismu un elektropreču eksports, kā arī koksnes un tās izstrādājumu un lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports.

Preču eksporta dinamika

Eksporta struktūra
pa valstu grupām

Preču importa dinamika

Maksājumu bilance

Tekošā konta izmaiņas liecina, ka finanšu plūsmu pēkšņas apstāšanās un pieprasījuma negatīvā šoka izraisītais nozīmīgo korekciju periods, kas aizsākās 2008. gada nogālē, ir beidzies un turpmākās izmaiņas galvenokārt noteiks situācija globālajos preču un finanšu tirgus.

2010. gada 1. pusgadā tekošā konta bilance bija pozitīva – 7,2% no IKP. Tekošā konta izmaiņas galvenokārt ir saistītas ar uzlabojumiem ārējās tirdzniecības un ienākumu balances posteņos. Latvijas ārējās tirdzniecības deficitis 2010. gada 1. pusgadā bija 6,1% no IKP (1. un 2. ceturksnī attiecīgi – 6,7% un 5,5%). 2010. gada 2. ceturksnī būtiski pieauga gan eksports (par 30,3%), gan arī imports (par 20,8%). Uzlabojoties ekonomiskai situācijai pasaulei, kā arī palielinoties ekonomiskajām aktivitātēm tirgojamās nozarēs, sagaidāms, ka tuvākajā laikā preču eksporta un importa dinamika saglabāsies pozitīva.

2010. gada 1. pusgadā pakalpojumu bilances pār-

palikums sasniedza 6,5% no IKP. Pakalpojumu eksports 2010. gada 1. pusgadā bija par 3,9% un imports par 4,7% mazāks nekā gadu iepriekš. Pakalpojumu pozitīvā bilance pilnībā sedz preču tirdzniecības negatīvo bilanci un preču un pakalpojumu saldo ir pozitīvs.

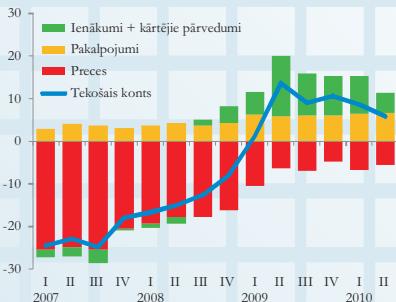
Kopš 2008. gada beigām ir vērojams maksājumu bilances finanšu konta pasīvu samazinājums.

2010. gada 1. pusē kapitāla aizplūde turpinājās, kaut arī daudz mazāk apjomos nekā 2009. gada 1. pusē. Privātā kapitāla aizplūšanas negatīvo ietekmi uz finanšu konta stāvokli mazināja valsts sektora ilgtelpīga aizņēmumi.

2009. gadā ienākošās ĀTI plūsmas bija tikai 6% no iepriekšējā gada rādītāja. Savukārt 2010. gada 1. pusgadā ĀTI neto plūsmas bija negatīvas (0,9% no IKP). Ienākošo ĀTI plūsmas svārstības ir saistītas ar ieguldījumiem ārvalstu uzņēmumu pamatkapitālā.

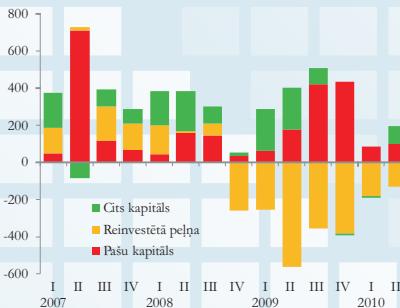
Tekošais konts

procēntos pret IKP

Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā

perioda laikā saņemtās, milj. eiro

Cenas

Patēriņa cenu samazinājumu, kas aizsākās 2008. gada beigās un turpinājās 2009. gadā, pamatā noteica straujas privātā patēriņa samazinājums. Kopš 2009. gada beigām, privātajam patēriņam stabilizējoties, patēriņa cenas vairs nesamazinās. Tajā pašā laikā aizvien būtiskāk kopējo cenu līmeni ietekmē arī ārejie faktori.

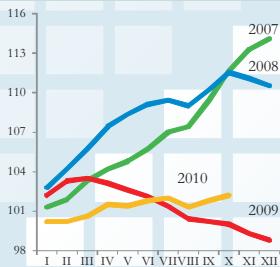
2010. gada oktobrī cenas, salīdzinot ar iepriekšējā gada oktobri, ir par procentu augstākas. Kopš 2009. gada decembra cenas ir pieaugašas par 2,2%. Gandrīz pusi no kopējā patēriņa cenu pieauguma noteica cenu pieaugums pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem. Tāpat būtiski kopējo cenu līmena pieaugumu ietekmēja gan degvielas saļārdzināšanā, gan administratīvi regulējamo cenu kāpums. Tāpat būtiska ietekme uz patēriņa cenām ir virknē ārejo faktoru; atkopjoties pasaules ekonomikai, pieaug kopējais pieprasījums, kā rezultātā ir paaugstinājus gan en-

ergoresursu, gan iežiņu preču cenas pasaules tirgū.

2009. gada beigās ražotāju cenas atsāka pieaugt un šī tendence kopumā turpinājās arī 2010. gada deviņos mēnesīs. 2010. gada septembrī apstrādes rūpniecības ražotāju cenas bija par 6,6% augstākas nekā gadu iepriekš. Zemā pieprasījuma rezultātā vietējā tirgū realizētajai produkcijai ražotāju cenas 12 mēnešu laikā bija palielinājusās tikai par 3,2%, bet eksportētajai produkcijai ražotāju cenas bija par 10% augstākas nekā 2009. gada septembrī. Lielākie ražotāju cenu kāpumi ir vērojami apstrādes rūpniecības nozarēs, kurām ārejtos tirgos strauji aug pieprasījums un kuras ir atkarīgas no pasaules cenu svārstībām. Piemēram, metālu ražošanas nozarē ražotāju cenas 2010. gada septembrī ir par 33,2% augstākas nekā gadu iepriekš, savukārt kokapstrādes nozarē ražotāju cenas 12 mēnešu laikā ir augušas par 16 procentiem.

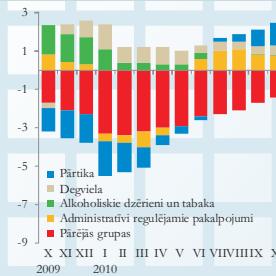
Patēriņa cenu indekss

iepriekšējā gada decembris = 100

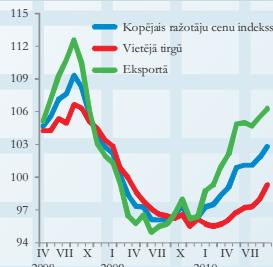
Preču un pakalpojumu grupu ietekme uz kopējo patēriņa cenu indeksu

ieguldījums 12 mēnešu izmaiņās

Ražotāju cenu dinamika apstrādes rūpniecībā

2007. gada decembris = 100

Monetārie rādītāji

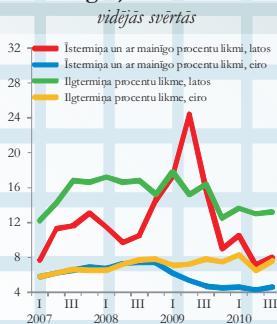
Situācijas stabilizēšanā Latvijas tautsaimniecībā pozitīvi ietekmē arī monetāros rādītājus. Atjaunojoties uzticībai Latvijas banku sektoram, jau kopš 2009. gada beigām no rezidentiem piesaistīto noguldījumu apjoms pieauga un 2010. gada 2. ceturkšņa beigās sasniedza 5361,6 milj. latu, kas ir par 9,1% vairāk nekā 2009. gada attiecīgajā periodā. Tomēr bankas noguldījumos piesaistītos līdzekļus izmanto savu saistību mazināšanai pret ārvalstu bankām nevis kredītēšanas atjaunošanai. Kredītēšanas apjomī, kas ievērojami samazinājās 2009. gadā, turpināja sarukt arī 2010. gada 1. pusē – jūnija beigās rezidentiem izsniegtos kredītu atlikumi bija 13 mljrd. latu, kas bija par 7,6% mazāk nekā pirms gada.

Kopš 2008. gada beigām ik mēnesi samazinājās komerckredītu (uzņēmumu apgrozamo līdzekļu palielināšanai) atlikumi. 2010. gada 2. ceturkšņa laikā, salīdzinot ar iepriekšējiem mēnešiem, tie nedaudz pieauga, tomēr jūnija beigās joprojām komerckredītu

atlikumi bija zemākā līmenī nekā gadu iepriekš (par 20,9%). Parādoties atveselošanās pazīmēm uzņēmējdarbibas sektorā, īpaši saistībā ar eksporta iespēju paplašināšanos, industriālo kredītu (patnālīdzekļu iegādei un ilgtermiņa ieguldījumu projektu finansēšanai) atlikumi pieaug kopš 2010. gada janvāra. 2010. gada 2. ceturkšņa beigās, salīdzinot ar 2009. gada attiecīgo periodu, šo kredītu atlikumi ir pieaugaši par 18,8%. Tajā pašā laikā hipotekāro kredītu atlikumi joprojām turpina samazināties – 2010. gada 2. ceturkšņa beigās tie bija par 7,9% mazāki nekā 2009. gada 2. ceturkšņa beigās.

Latos izsniegtog īstermiņa kredītu vidējā svērtā procentu likme 2010. gada 2. ceturksnī bija 7,1% (2009. gada attiecīgajā periodā – 24,4%). Mazākas svārstības gada laikā bija vērojamas ilgtermiņa kredītu procentu likmēm, savukārt eiro izsniegtajiem kredītiem procentu likmes, kā ierasts, bija zemākas nekā latos izsniegtajiem kredītiem.

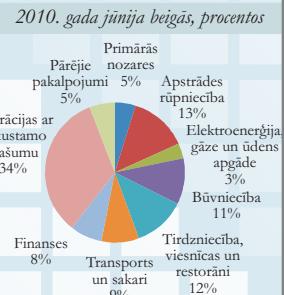
Procentu likmes izsniegtajiem kredītiem

Rezidentiem izsniegtog kredītu dinamika

Izsniegtog kredītu atlikumu struktūra

Valsts konsolidētais kopbudžets

Ekonomiskās situācijas pasliktnišanās ir būtiski ietekmējusi Latvijas fiskālo stāvokli – vispārējās valdības sektora budžeta deficitis pēc Eiropas kontu sistēmas EKS'95 metodoloģijas 2009. gada palielinājās un sasniedza 1340,5 milj. latu jeb 10,2 % no IKP. Savukārt vispārējās valdības sektora parāds sasniedza 4801,9 milj. latu jeb 36,7% no IKP.

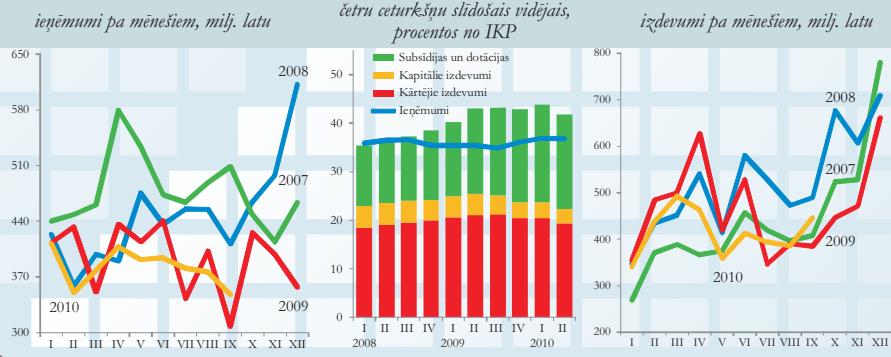
2010. gada plānots, ka vispārējās valdības budžeta finansiālais deficitis nepārsniegs 8,5% no IKP. Lai nodrošinātu valsts budžeta atbilstību ekonomikas attīstības kritumam un ievērotu Latvijas valdības vienošanos ar starptautiskajiem partneriem, sagatavojot 2010. gada valsts budžetu, tika veikti ievērojami fiskālās konsolidācijas pasākumi – kopumā 507,5 milj. latu apmērā (budžeta bilance tika uzlabota par 4,3% no IKP). Fiskālās konsolidācijas ietvaros tika samazināti budžeta izdevumi un palielināti ieņēmumi.

Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi 2010. gada devījos mēnešos salīdzinājumā ar 2009. gada atbilstošo

periodu samazinājās par 101,9 milj. latu jeb 2,9% un bija 3439,3 milj. latu. Ieņēmumu samazinājumu galvenokārt ietekmēja nodokļu ieņēmumu kritums par 165,1 milj. latu (par 6,1%), ko nedaudz kompenseja nenodokļu ieņēmumi. Konsolidētā kopbudžeta izdevumi 2010. gada devījos mēnešos samazinājās straujāk nekā ieņēmumi un bija 3733,1 milj. latu, kas ir par 301,8 milj. latu jeb 7,5% Mazāk nekā 2009. gada devījos mēnešos. Lielāko izdevumu samazinājumu veidoja valsts institūciju darbiniekiem izmaksātā atlagojuma, kā arī valsts izmaksāto subsīdiju un dotāciju apmēra samazinājums. Valsts konsolidētā kopbudžeta finansiālais deficitis 2010. gada devījos mēnešos sasniedza 293,8 milj. latu (pēc EKS'95 metodoloģijas 357 milj. latu jeb 2,9% no IKP).

Vidējā termiņā, virzoties uz valdības nosprausto mērķi – no 2014. gada ieviest euro, vispārējās valdības budžeta deficitu plānots samazināt 2011. gada līdz 6% no IKP un 2012. gadā – līdz 3% no IKP.

Valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi un izdevumi

ledzīvotāju ienākumi

Ekonomiskā krīzes laikā būtiski saruka iedzīvotāju ienākumi, ko ietekmēja gan nodarbinātības, gan darba samaksas samazinājums. Mazinot valsts budžeta izdevumus, 2009. gadā tika samazināta darba alga sabiedriskajā sektorā strādājošajiem – vidēji par 10,9%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Savukārt privātajā sektorā algu samazinājums nebija tik būtisks (2009. gadā – par 1%), jo uzņēmēji, lai mazinātu izmaksas, priešroku dēda nodarbināto skaita samazināšanai. 2009. gadā tautsaimniecībā vidējā bruto darba alga samazinājās par 3,9% un bija 461 lats.

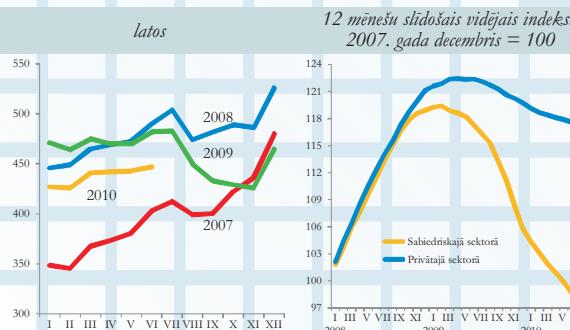
2010. gadā darba algas samazināšanās tempi palēninās (1. ceturksnī vidējā bruto alga samazinājās par 8,2%, bet 2. ceturksnī par 6,3%, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu). 2010. gada 2. ceturksnī joprojām sabiedriskajā sektorā strādājošo algas samazinās straujāk nekā privātajā sektorā (attiecīgi par 11,5% un 2,7% mazākas nekā pirms gada). Privātajā sektorā visbūtiskāk bruto darba samaksa samazinājās

būvniecības, tirdzniecības un atsevišķās komercparakopjumu nozarēs. Apstrādes rūpniecībā 2010. gada 2. ceturksnī vidējā bruto darba samaksa bija par 2% mazāki nekā iepriekšējā gada atbilstošajā periodā.

Reāla darba alga 2009. gadā saruka par 5,6%, ko noteica gan algu samazināšanās, gan vidējais cenu līmenis, kas bija augstāks nekā vidēji 2008. gadā. Savukārt 2010. gada 1. pusgadā reālā darba samaksa ir nedaudz pieauga, jo cenas ir zemākas nekā vidēji iepriekšējā gada.

Vidējās vecuma pensijas apmērs 2009. gadā palielinājās vidēji par 16,1%, lai gan gada otrajā pusē, veicot izmaiņas likumdošanā, strādājošiem pensionāriem pensijas tika samazinātas par 70%, bet nestrādājošiem par 10%. 2010. gada 1. pusgadā, neraugoties uz šī gada februāri atceltais iepriekš noteiktajiem pensiju izmaksu ierobežojumiem, vidējais vecuma pensijas apmērs saglabājās iepriekšējā gada atbilstošā perioda līmeni.

Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa

Reālās darba algas un
privātā patēriņa dinamika

Nodarbinātība un bezdarbs

Pēdējo divu gadu laikā būtiski ir paslīktinājusies situācija darba tirgū – strauji ir audzis bezdarbs un samazinājusies iedzīvotāju nodarbinātība. Būtiski kritoties darbaspēka pieprasījumam, nodarbināto skaits 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, samazinājās par 137,4 tūkstošiem jeb 12,2%, kā rezultātā bezdarba līmenis pieauga līdz 16,9%. Visbūtiskāk nodarbinātības samazinājumu 2009. gadā ieteikmēja darbaspēka pieprasījuma samazināšanās būvniecības, rūpniecības, tirdzniecības nozarēs, kā arī valsts pārvalde.

Izmaiņas darba tirgū laika ziņā nedaudz atpaliek no ekonomisko aktivitāšu izmaiņām. Ja ekonomikā situācija stabilizējās jau 2009. gada nogalē, tad darba tirgū pozitīvas tendences iečinājās 2010. gada 2. ceturksnī, kad, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, nodarbināto iedzīvotāju skaits samazinājās par 2,1% un bija 912,9 tūkstoši. Palielinājās arī ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits. Atbilstoši nodarbinātības

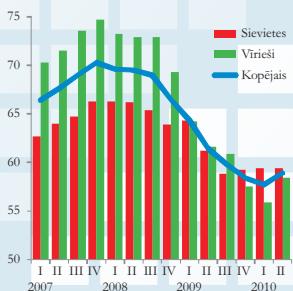
palielinājumam ir sarucis bezdarba līmenis (pēc darbaspēka apsekojuma datiem), kas 2010. gada 2. ceturksnī bija 19,4%. Kopš 2010. gada marta pakāpeniski mazinās arī reģistrētā bezdarba līmenis, kas septembra beigās bija 14,6%. Reģistrēti bija 165,4 tūkstoši darba meklētāji, kas ir par gandrīz 29 tūkstošiem mazāk nekā 2010. gada martā.

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras datiem par darba devēju pieteiktām brīvām darbavietām, sākot ar 2010. gada janvāri, brīvo darbavietu skaita pakāpeniski pieaug un jūlijā reģistrēto vakancu skaits veidoja 3279 darbavietas, kas ir par vairāk nekā 60% augstāks rādītājās nekā pirms gada.

Lai gan ir vērojamas atsevišķas pozitīvās tendences, tomēr kopumā situācija darba tirgū joprojām ir aspringta. Situāciju jūtamī varētu uzlaboties nākamgad, kad sagaidāms straujāks nodarbinātības pieaugums.

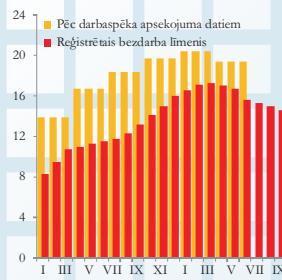
Nodarbinātības līmenis

procentos

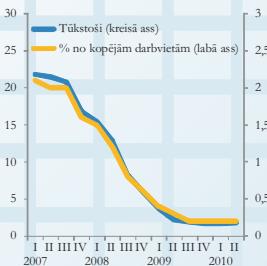
Bezdarba līmenis

procentos

Brīvās darbvietas

tūkstošos un procentos

Baltijas valstis. Svarīgākie sociālekonomiskie rādītāji

	Igaunija	Latvija	Lietuva
Teritorija, tūkst. km ²	45,2	64,6	65,3
Iedzīvotāju skaits 2010. gada 1. janvārī, tūkst.	1340,1	2248,4	3329,0
Iekšzemes kopprodukts, % pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu			
2008. gads	-5,1	-4,2	2,9
2009. gads	-13,9	-18,0	-14,7
2010.g. I cet.	-2,7	-6,0	-2,8
2010.g. II cet.	3,0	-2,1	1,3
Apstrādes rūpniecības produkcijas kopajoms, % pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu*			
2008. gads	-5,1	-6,5	5,5
2009. gads	-26,1	-19,2	-14,6
2010.g. I cet.	5,7	6,8	-2,6
2010.g. II cet.	20,0	15,3	4,4
Bezdarba līmenis (darba meklētāju īpatsvars % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem)**			
2008. gads	5,5	7,5	5,8
2009. gads	13,8	17,1	13,7
2010.g. I cet.	19,8	20,4	18,1
2010.g. II cet.	18,6	19,4	18,3
Patēriņa cenu pārmaiņas, % pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu			
2008. gads	10,4	15,4	10,9
2009. gads	-0,1	3,5	4,5
2010.g. I cet.	0,3	-3,8	-0,3
2010.g. II cet.	3,2	-2,1	0,7
Ražotāju cenu pārmaiņas rūpniecībā, % pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu			
2008. gads	7,1	11,8	18,2
2009. gads	-0,5	-4,7	-13,3
2010.g. I cet.	1,0	-4,7	6,3
2010.g. II cet.	1,0	3,2	10,9

* Īstermiņa statistikas dati; ** Eurostat dati: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>